

Deze route heeft een lengte van 8 km en is gemarkeerd met blauwe paaltjes.

Startpunt: Kasteel Hernen, Dorpsstraat 40, Hernen
Tijdens de wandeling komt u o.a. langs kasteel Hernen, boerderij De Templet, weteringen, De Kapelberg en een tweetal kerken.

1 Kasteel Hernen

Kasteel Hernen is een zeldzaam voorbeeld van middeleeuwse architectuur, dat zeer tot de verbeelding spreekt. Doordat het nooit belegerd is geweest is het authentieke karakter goed bewaard gebleven. In het midden van de veertiende eeuw is de kern van het kasteel gebouwd: de donjon. Om deze vierkante woontoren is een 2,5 m dikke muur gebouwd, rond een rechthoekige binnenplaats. Over deze muur liepen open weergangen. Vanaf de weergangen kon het kasteel verdedigd worden. De weergangen werden overdekt toen in de loop van de 15de en 16de eeuw woortrekken aan de binnenzijden van de muur werden gebouwd. Zo ontstonden de vier vleugels van het kasteel. Een wapenstein met de wapens van het echtpaar Van Wijhe-Van Egeren uit 1555 boven de ingangspoort in de oostvleugel markeert de voltooiing van dit bouwproces. In 1883 kocht mevrouw A.M. den Tex-Vriese het kasteel nadat het steeds door vererving in verschillende Zuid-Nederlandse families in bezit was geweest. Haar dochter schonk kasteel Hernen in april 1940 aan Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen die speciaal daartoe was opgericht. Het kasteel is tussen 1942-1957 gerestaureerd. Eind jaren zestig deed het kasteel dienst als filmlocatie voor de bekende tv-serie Floris.

Kasteel Hernen is toegankelijk voor publiek. Meer informatie: www.glk.nl, (026) 355 25 55, of kijk op de borden bij het kasteel.

2 Boerderij De Templet

Deze oude boerderij heet 'De Templet'. Muurankers in de gevel vermelden als bouwjaar 1739. De boerderij is gelegen op de noordrand van een rivierduin. Deze plek is altijd vrij geweest van wateroverlast, terwijl de omgeving bestond uit moerasgebied.

De naam van de boerderij is afgeleid van een nabij gelegen stuk grond dat 'De Tempel' wordt genoemd. Hier lagen ooit de restanten van een grachtenstelsel met een rond eiland in het midden. Volgens een oorkonde uit 1214 werd 'De Tempel' bewoond door de ridders van St. Jan van Jeruzalem, ook Johannieten genoemd, een geestelijke orde van kruisridders. Hoogstwaarschijnlijk hebben we hier dan ook met een vestigingsplaats van de Tempelorde te doen.

De Tempelorde was actief in de 13de en 14de eeuw. Als hoofdtak beschouwden zij het beschermen van en het verlenen van hulp aan pelgrims en reizigers. Daarnaast zijn ontginning en drooglegging van moerassen belangrijke verdiensten van de Orde geweest. De vestigingen van de Orde vinden we dan ook vooral op plaatsen die door het water werden bedreigd. Dat was ook hier het geval. In het begin van de veertiende eeuw hield de Orde op initiatief van de Franse koning op te bestaan. Intussen is het terrein geëgaliseerd.

3 De invloed van het water

Voordat in het begin van de 14de eeuw de eerste dijken werden aangelegd, was het Land van Maas en Waal een moeilijk toegankelijk gebied. De vlechtende rivieren en moerassen met wisselende waterstanden bepaalden het landschap. Groepjes bewoners leefden er geïsoleerd op rivierduinen en

oeverwallen, buiten het bereik van vorsten en andere gezagdragers. Het was een praktisch niet te nemen hindernis voor verkeer tussen de zuidelijk en noordelijk gelegen hogere gebieden.

De belangrijkste zandrug begint bij Heumen en loopt door tot voorbij Bergharen. Het zand is ongeveer 10.000 jaar geleden opgestoven uit drooggevallen rivierbeddingen van de Maas en de Rijn. Over deze zandrug liep eeuwenlang de enige weg door het Land van Maas en Waal, van de Waalkant in het noorden naar de Maasoever in het zuiden. Ten oosten en westen hiervan lagen de lager gelegen komgronden, waar het water vrij spel had. Het waren ondoordringbare moerasgebieden.

4 Wijchens Maasje en Nieuwe Wetering

Na de zandruggen van Hernen volgt naar het noorden toe die van Bergharen. Tussen deze twee lag indertijd een geul, waar regen- en overslagwater uit de oostelijke komgronden afvloeide naar het westen. Het was een 'poort' waardoor een binnenrivier stroomde: het Wijchens Maasje. Later, in het begin van de 14de eeuw, werd door deze geul de Nieuwe Wetering gegraven. Grote delen van het Wijchens Maasje werden daar in meegenomen. Nog weer later werd hierover een brug gelegd, de lokaal bekende Tolbrug.

5 Huidige protestantse kerk - voormalige Mariakerk

De oude R.K. Kruiskerk van Bergharen was vanaf de Vroege Middeleeuwen tot 1609 in bezit van de katholieken. Na de Reformatie kwam hij in gebruik bij de protestanten. Zowel de funderingen van het romaanse koor als het gotische koor zijn bij opgravingen in 1970 en 1972 teruggevonden. De zeer sobere bakstenen toren is gebouwd in de 14de eeuw. In 1826 is het voorste gedeelte (het priesterkoor) gesloopt. De omtrek ervan is in het grind aangegeven. Te oordelen naar wat er is overgebleven moet het een sierlijke kerk zijn geweest. De kraagsteentjes, waarop de gewelfribben rusten, bezitten gebeeldhouwde kopjes, fraaie voorbeelden van laat middeleeuwse sculptuur.

6 Oude Nederlands Hervormde Pastorie

Het grote wit gepleisterde herenhuis aan de Dorpsstraat 92 kent een lange historie, die teruggaat tot in de tweede helft van de 17de eeuw. In 1747 werd het tot dan toe privé bewoonde huis verkocht aan de Hervormde Gemeente, waarna het in gebruik werd genomen als pastorie. Bij de ingrijpende verbouwing in 1851 werd de verdieping aan het huis toegevoegd en in 1935 is de achterbouw vernieuwd. Sinds 1968 is het pand weer een gewoon woonhuis.

7 Sint-Anna-Kerk

Deze bakstenen neogotische basiliek, ontworpen door architect C. Franssen, werd gebouwd in 1893. De kerk heeft een forse toren met een hoge spits. Aan de buitenzijde valt het fraaie grote roosvenster in de voorgevel op. De kerk heeft een vrij gaaf bewaard gebleven inventaris, waaronder drie fraaie altaren, een preekstoel in neoclassicistische stijl en fraai gebrandschilderde glas-in-loodramen. De kerk heeft drie belangrijke middeleeuwse inventarisstukken: een beeld van St. Anna-te-Drieën uit circa 1500, een kuip van een middeleeuwse doopvont uit de 14de of 15de eeuw en de piëta uit circa 1500, een houtsnijwerk van de Nederrijnse school. Een piëta is een afbeelding van het overleden lichaam van Jezus vergezeld door Maria of engelen. In haar soort is deze piëta waarschijnlijk de oudste van het land. Tot voor kort stond zij nog in de kapel op de Kapelberg. Daar staat nu een afgietsel van het waardevolle beeld.

8 Molen "De Verrekijker"

Deze beltmolen, is een windkorenmolen, die in 1904 werd gebouwd door Willem Coppes, een molenmaker uit Bergharen. De molen verving een in 1903 verbrande standaardmolen, die ook weer verschillende voorgangers heeft gehad. De historie van deze plek als molenplaats gaat terug tot 1313, toen de Cisterciënzers van het klooster molen- en windrecht kochten. De huidige molen is in 1984 gerestaureerd en doet nu dienst als woning.

9 De Kapelberg

De verering van O.L. Vrouw-ter-Nood-Gods op de Kapelberg, dateert uit de 14de eeuw. Verering en bedevaart kennen een vrijwel ononderbroken traditie, hoewel de oorspronkelijke devotiekapel is gesloopt en de piëta lange tijd buiten Bergharen bewaard werd. In 1926 is de officiële verering van O.L. Vrouw-ter-Nood-Gods hersteld en herleefde de bedevaart. Er werd hard gewerkt aan een nieuwe kapel, die in 1948 is ingezegend. Het aantal belangstellenden voor de bedevaarten groeide tot het midden van de jaren vijftig, waarna een daling inzette. Sinds het midden van de jaren zeventig is er echter opnieuw sprake van een opleving.

10 Tolbrug

Café De Tolbrug is vernoemd naar de brug over de vlakbij gelegen Wetering, waar tot 1 januari 1926 tol geheven werd. De Wetering vormt een belangrijke schakel in de ecologische verbindingzone tussen Heumen en Horssen. In 2008 zijn de oevers vlakbij de Tolbrug afgevlakt, zodat deze plaatselijke veel breder is geworden.

11 St. Judocuskerk

De huidige kerk, gebouwd in 1893 naar ontwerp van architect P. Stornebrink, vervangt een middeleeuwse voorganger. Het is een indrukwekkende neoromaanse kruisbasiliek. De kerk is genoemd naar St. Judocus, een Noord-Franse heilige die vooral werd aangeroepen bij fruitrot. De kerk heeft een ingewikkelde plattegrond en gevelopbouw met een groot aantal absiden (halfronde uitbouw). Rondboogvensters, lisenen (muurverdikkingen) en rondboogfriezen (daklijst) zijn veel toegepast. De inventaris is nog nagenoeg compleet gebleven.

Hernen en Bergharen

Deze wandelroute is tot stand gekomen in samenwerking met de Leefbaarheidsgroep Hernen-Leur

Honden

Aangelijnd toegestaan. Alleen op het stukje tussen de Molenweg en Elzendweg (landgoed 't Elzend) mogen geen honden komen.

Toegankelijkheid

Het gebied is opengesteld voor wandelaars en fietsers op wegen en paden, van zonsopkomst tot zonsondergang.

De wandelroute is niet geschikt voor rolstoelgebruikers.

Bereikbaarheid

Openbaar vervoer

NS station Wijchen, Buurtbus Wijchen - Bergharen op werkdagen tussen 700 - 1700 uur
Inlichtingen bij de OV Reisinformatie, tel. 0900-9292 of www.9292ov.nl.

Eigen vervoer

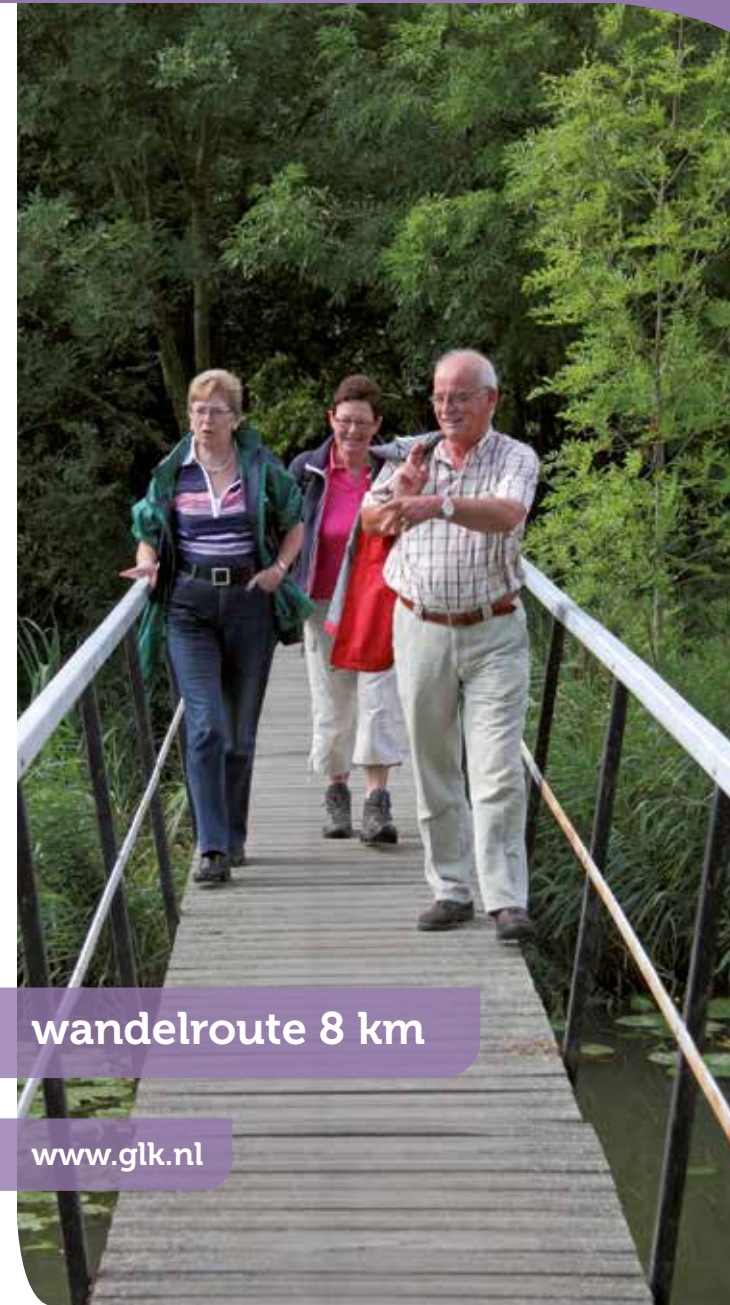
A50, op knooppunt Bankhoef A326 ri Nijme-gen. Afslag Bergharen en onderaan rechts. Op rotonde rechts, ri Bergharen. Aan

het eind rechts, doorrijden tot aan de kerk. Het kasteel met P-plaats ziet u aan de linkerkant.

Geldersch Landschap & Kasteelen
Postbus 7005
6801 HA Arnhem
Telefoon (026) 355 25 55

Word ook donateur!
Kijk op www.glk.nl

© CLK, aug. '14

wandelroute 8 km

www.glk.nl